SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:161

av Dan Hovskär (KD)

Behovet av en nationell strategi för ögonhälsa

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör låta ansvariga myndigheter utreda förutsättningarna för en nationell strategi för ögonhälsa med tillhörande handlingsplan, i syfte att säkerställa en förebyggande, effektiv och jämlik ögonhälsa i hela landet, och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ögonhälsa är ett viktigt folkhälsoområde som berör människor i alla åldrar, från tidig barndom till livets slutskede. Trots detta saknas en övergripande nationell strategi som samordnar det förebyggande arbetet, tidig upptäckt, diagnostik, specialistvård, forskning, kompetensförsörjning och rehabilitering.

Nationella riktlinjer för ögonvård finns, men det behövs ett samlat grepp för att säkerställa att kunskap, forskning och klinisk utveckling omsätts i praktiken och att vården håller en hög och jämlik kvalitet i hela landet.

Ögonsjukdomar och synnedsättningar påverkar människors självständighet, livskvalitet och möjligheter att delta i samhället. Åldersrelaterad makuladegeneration (AMD), glaukom och katarakt är vanliga ögonsjukdomar. Därtill kommer ärftliga och medfödda tillstånd, progressiva sjukdomar samt ögonskador som kan uppstå i samband med andra sjukdomar eller behandlingar. För personer med dövblindhet kan även en mindre försämring av synen få mycket stora konsekvenser.

En nationell strategi bör omfatta hela vårdkedjan: förebyggande insatser, tidig upptäckt och diagnostik, medicinsk och kirurgisk behandling samt habilitering, rehabilitering och tillgång till hjälpmedel. Den bör även tydliggöra behovet av forskning, utbildning och fortbildning för de yrkesgrupper som arbetar med ögonhälsa.

Tidiga insatser och jämlik tillgång

Tidig upptäckt av synproblem hos barn är viktig för deras utveckling, skolgång och möjligheter att delta i fritidsaktiviteter. Därför behöver det förebyggande arbetet och samarbetet mellan barnhälsovård, skola och ögonsjukvård fungera väl. Även tillgången till glasögon behöver uppmärksammas, eftersom regionala skillnader i glasögonbidrag kan påverka barns möjligheter att få det synstöd de behöver.

För vuxna med synnedsättning kan rätt hjälpmedel, anpassningar och rehabilitering vara avgörande för att kunna arbeta och leva självständigt. Syncentraler, synpedagoger och andra specialiserade yrkesgrupper bidrar med viktig kompetens. Det behövs långsiktiga förutsättningar för utbildning, kompetensutveckling och tillgång till dessa insatser.

Även inom äldreomsorgen är ögonhälsan betydelsefull. Oupptäckta eller obehandlade synnedsättningar kan öka risken för fallolyckor och minska möjligheten att klara vardagen självständigt. Tidiga medicinska insatser, fungerande hjälpmedel och rehabilitering kan bidra till ökad trygghet och minska behovet av mer omfattande vård och omsorg.

För personer med synnedsättning är även ledsagning, tillgängliga miljöer och möjlighet till ledarhund viktiga för självständighet och delaktighet. Arbetet med en nationell ögonstrategi bör därför utgå från principerna om delaktighet och tillgänglighet i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

En samlad nationell strategi

Sverige står inför en åldrande befolkning och stora utmaningar när det gäller hälso- och sjukvårdens kapacitet och kompetensförsörjning. Samtidigt utvecklas nya behandlingar, tekniska hjälpmedel och arbetssätt som kan förbättra vården. För att dessa möjligheter ska komma patienterna till del behövs bättre samordning mellan forskning, vårdgivare, myndigheter och andra berörda aktörer.

En nationell strategi bör identifiera brister och utvecklingsbehov, tydliggöra ansvar och ange mål för hur ögonhälsan kan förbättras över tid. Den bör även uppmärksamma kompetensförsörjning, rehabilitering och jämlik tillgång till vård och stöd oavsett bostadsort.

Det finns ett brett engagemang bland berörda aktörer för att utveckla området. Detta ger goda förutsättningar för en samlad nationell kraftsamling.

En nationell strategi för ögonhälsa skulle kunna bidra till tidigare upptäckt av sjukdomar, bättre vårdprocesser, stärkt kompetensförsörjning och ökad självständighet för personer med synnedsättning. Regeringen bör därför låta ansvariga myndigheter utreda hur en sådan strategi med tillhörande handlingsplan kan utformas.

Målet ska vara en förebyggande, effektiv och jämlik ögonhälsa i hela landet, där människor får rätt insatser i rätt tid och där forskning och kunskap omsätts i bättre vård och livskvalitet.

Dan Hovskär (KD)